

bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi

bitig Journal of Faculty of Letters

(Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 9, Haziran/June 2025)

**Mimar Erhan İşözen'in *Bir Semtin Arayüzü*
Ortaköy 1989-2019 Adlı Kitabının Anlattıkları**

Zeynep DEMİRCAN

Dr. Öğr. Üyesi

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

zeynepdemircan@mu.edu.tr

 ORCID 0000-0002-2971-2242

Kitap İncelemesi/Book review

Geliş Tarihi/Received: 24.06.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 27.06.2025

Atıf/Citation

Demircan, Zeynep (2025). Mimar Erhan İşözen'in *Bir Semtin Arayüzü* Ortaköy 1989-2019 Adlı Kitabının Anlattıkları. *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(9), 196-206.

Bu makale iThenticate, turnitin, intihal.net programlarından biriyle taranmıştır.

This article was checked by iThenticate, turnitin or intihal.net.

Giriş

İstanbul, tarih boyunca benzersiz coğrafi konumu ve çok katmanlı kültürel mirasıyla dünya kentleri arasında ayrıcalıklı bir yer edinmiştir. Antik dönemlerden itibaren mitolojik anlatılarda yer edinen bu kadim kent, özellikle Bizans ve Osmanlı dönemlerinden kalan dokusuyla sanat, mimari ve yazılı kültürün en önemli merkezlerinden biri olma niteliğini sürdürmektedir. Şehir çağlar boyunca, seyyahların seyahatnamelerine, yazarların romanlarına, şairlerin dizelerine ve ressamların tablolarına ilham kaynağı olmuştur.

G.1 Boğaziçi'nden Ortaköy, renkli kartpostal (E. İşözen Arşivi¹)

Hakkında sayısız akademik araştırma ve yayının yapıldığı İstanbul şehri, bu çok katmanlı tarihsel doku ve kozmopolit yapısıyla bir açık hava müzesi niteliğindedir. Bu birikim, şehrin kültürel sürekliliğinin sağlanması ve kimliğinin bozulmadan yeniden inşası sürecinde son derece kıymetli bir zemin oluşturmaktadır. Ancak özellikle yakın tarihte yaşanan hızlı kentleşme, plansız yapılaşma ve kültürel mirasa yönelik duyarsız yaklaşımlar, İstanbul'un tarihsel dokusunu ve kültürel kimliğini ciddi biçimde tehdit etmektedir. İstanbul'un sanat ve kültür üretimindeki belirleyici rolünü sürdürebilmesi, bu köklü mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasıyla mümkündür. Bu açıdan Mimar Erhan İşözen'in 2022 yılında yayımlanan *Bir Semtın Arayüzü Ortaköy 1989-2019* adlı kitabı, özellikle yerel yönetimler tarafından dikkatle incelenmeli ve tarihî mirasın korunması noktasında ders alınmalıdır.

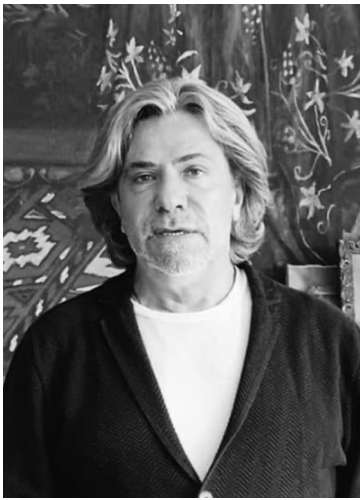
İstanbul'un kentleşme sürecinde ortaya çıkan yayılmacı eğilimlerin Ortaköy semti üzerinden analiz edilmesi Erhan İşözen'in *Bir Semtın Arayüzü Ortaköy* adlı eserinin temel odağıdır. Yazar, Ortaköy'ü yalnızca mimari ve fiziksel bir alan olarak değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel

¹ Yayındaki tüm görseller Mimar Erhan İşözen'in izni ile kullanılmıştır.

katmanlarıyla birlikte ele alır. Kitapta, semtin antik dönemlerden günümüze uzanan çok katmanlı tarihsel süreci, mekânsal dönüşümler, sosyokültürel değişimler ve modern kentleşmenin yarattığı tahribat bağlamında kapsamlı biçimde değerlendirilmiştir. Özellikle son yüzyılda yaşanan hızlı yapılaşma, kimlik kaybı ve özgün dokunun bozulması gibi meseleler, yazarın gözlemleri ve arşiv belgeleri eşliğinde detaylandırılmıştır. Böylece Ortaköy özelinde İstanbul'un genel kentleşme politikalarına yönelik eleştirel bir bakış sunulmuştur.

Yazar Hakkında

Erhan İşözen, mimari tasarım, kentsel yenileme ve restorasyon uygulamaları konusunda Türkiye'nin önde gelen isimlerinden biridir. 1979 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olan İşözen, kariyerinin başında Türkiye'nin değerli mimarlarının yanında çalışarak güçlü bir mesleki alt yapıya sahip olmuştur. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ile Yıldız Teknik Üniversite'de görev yapan mimarın, 40 yılı aşan meslek hayatı Türkiye'nin kültür-sanat değerlerinin korunması ve yaşatılması amacıyla yapılan sayısız proje ve çalışmalarla doludur. Yerel yönetimlerde danışmanlıklar, sivil toplum kuruluşları ile vakıflarda yönetim kurulu üyelikleri İşözen'in mimarlık çalışmalarının önemli bir kısmını oluşturur. Mimar İşözen aynı zamanda, mesleki kariyerlerinin başındaki gençlere, kültürel bir üretim biçimi olarak çağın yenilikçi çizgisine uygun, çoklu bakış açısı kazandırma odaklı ve bireysel araştırma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan eğitimlerin verildiği ve

kâr amacı gütmeyerek eşit katılım imkânı sunan AURA İstanbul'un² kurucu üyesi olarak eğitimci bir kimliğe sahiptir (URL- 1). Tüm bu sosyal ve kültürel bağlam içerisinde meslek hayatını sürdüren Erhan İşözen, Türk kültür ve mimarlık tarihine, özellikle hazırladığı kitap çalışmaları aracılığıyla önemli katkılar sunmaktadır. Çok sayıda proje kitabına imza atan İşözen'in, hâlihazırda yayıma hazırlanan eserlerinin yanı sıra, *Bir Semtın Arayışı Ortaköy 1989-2019* başlıklı çalışması, içerdiği derinlikli analiz ve bütüncül yaklaşımıyla dikkat çekici bir semt monografisi niteliği taşımaktadır.

G.2 Mimar Erhan İşözen (E. İşözen Arşivi)

² İstanbul Mimarlık ve Şehircilik Araştırmaları Akademisi (Architecture and Urbanism Research Academy- Istanbul)

Bir Semtın Arayüzü Ortaköy (1989–2019)

Günümüzde “arayüz” kelimesi özellikle bilişim teknolojilerinde kullanılan bir terimdir ve bilgisayar sistemlerindeki katmanlar için kullanılır. Bu terim genel anlamıyla iki farklı yapının, sistemin veya ortamın birleştiği, temas ettiği ve etkileşimde bulunduğu sınır ya da geçiş alanını da ifade eder. İşören ise bu kavramı Ortaköy’ün çok katmanlı yapısı ile bu yapıların oluşturduğu farklı düzey ve insan kimlikleri arası etkileşimi ifade etmek için kullanmıştır. Yazar bunu, eserin sunuş kısmında;

“Bu kentte sadece mimarlık mecmualarında, kitaplarda mimari plan, kesit ve görünüşleri gösteren çizimleri, fiziksel planlamayı “şöyle yaptım, böyle yaptım” diye anlatmak değil amacım. Semtte yaşayanları, mekânın yerle kurduğu ilişkiyi, sosyal hayatı, mahallenin tarihini; bütün bunları akademik bir dille değil, tarihi ve mimari okumaların tümünü karma bir yazı diliyle, yaşadıklarımın öyküsünü de anlatım”

şeklinde açıklamıştır.

Bu amaç doğrultusunda ele alınan eser, sekiz ana bölüm ile bunlara bağlı yüz elliye aşan alt başlıktan oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümü “Ortaköy’ün Tarihi” başlığını taşımaktadır. Yazar bu başlık içerisinde sunduğu giriş kısmında, hem bir semt sakini hem de Ortaköy’deki bir çok restorasyon ve kentsel iyileştirme projelerinin uygulayıcısı olarak son otuz yıldan bu yana (1989-2019) bölgede koruma esaslarının hangi aşamada oluşunu gözler önüne sermek için bu kitabı hazırladığı ifade etmiştir. Semtın tarihini ve mimari anıtlarını da kapsamayan bu bölümün ardından semtteki sosyal hayat ikinci bölüm altında irdelenmiştir. Ortaköy sakinlerinin anlatıldığı bu bölümde, semtte doğmuş veya buraya sonradan gelip değer katmış kişilere kendi anlatımlarıyla yer verilmiştir. Yazar ayrıca bu bölümde berber, fırıncı, balıkçı, fotoğrafçı, çinici gibi gündelik yaşamın saklı kalan aktörlerini de kitabında yer vererek sosyal tarihe ışık tutmuştur.

Kitabın üçüncü bölümü, Ortaköy’de yaşam süren sanatçılar ile burada açılan sanat galerileri üzerinedir. Dönemin Beşiktaş Belediye Başkanı Ayfer Atay’ın “Kültürel Gelişmeler ve Yerel Yönetimler” başlıklı yazısı güncelliğini koruyan ve hatta referans alınması gereken birçok hususa dikkat çekmektedir. “Ortaköy’e Göç ve Sanatçılar” başlığı altında ise, 1980 sonrasında Türkiye’nin resim, heykel, seramik, çini, mimarlık ile sahne sanatlarıyla meşgul pek çok değerli isminin semtteki ikametlerinden veya burada yapmış oldukları sanat organizasyonlarından bahsedilmiştir. Füreyâ Koral, Hasan Safkan, Mehmet Aksoy, Erdoğan Sırma, Argun Okumuşoğlu, Bedri Baykam, Ömer

Uluç, Komet, Mevlüt Akyıldız, Şahin Paksoy, Bubi, Doğan Paksoy, Asaf Zeki Yüksel, Kuzgun Acar, Elvan Alpay, Resul Aytemür, Ferit Develioğlu ile Artisan Galerî Ertan Mesci, Arkeon Sanat Galerisi bunların başında gelir. Han Tümertekin, Emre Arolat, Yaman İrepoğlu, Bülent Güngör de Ortaköy ile güçlü bağları olmuş mimarlardır. Aynı süreçte tanınmış çok sayıda yazar ve gazetecinin de burada yaşadığına değinilmiştir. Sanatçıların Ortaköy'e yönelmesinde, İşözen'in döneminin önemli bir koleksiyoneri olması ve sanatçılarla olan dostluğu büyük rol oynar. Aynı ilişki bugün her biri kendi kuşağının önemli ressamı olan sanatçıların duvar resmi yapmalarını da sağlamıştır. Sanatın sokakla ilişkilendirilip gündelik yaşamının merkezine konulduğu bu yılları, değerli sanat tarihçisi Sezer Tansuğ "Çağdaş Kente Duvar Resmi" başlığıyla anlatmıştır. O yıllara ait Ortaköy'deki duvar resimleri ile bunların yapım aşamaları zengin görsel seçimiyle belgelenmiştir. 1990 yılında, ırkçılığa ve önyargıya karşı bir duruş sergilemek amacıyla Avusturyalı ressam Geoff Hogg ile Çinli sanatçılar Yan Geng Xu ve Wun Jen tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen 15x7 metre boyutundaki "Barış'ın Çocukları" adlı duvar resmi, Ortaköy'ün üç semavi dinin bir arada yaşadığı kozmopolit yapısından ilhamla evrensel bir barış mesajı sunmuştur. Erhan İşözen de bu anlamlı esere kitabında yer vererek, semtin çok kültürlü yapısının sanatsal bir yansımasını belgelemiştir. Bu bölümün son yazısında tarihî bir yapıdan dönüştürülerek faaliyete giren Ortaköy Kültür Merkezi'nin yapım süreçleri ana hatlarıyla anlatılmış, özellikle Afife Jale Tiyatro Sahnesi'nin inşasında Gülriz Sururi'nin ilgi ve önerisinden bahsedilmiştir.

Kitabın dördüncü bölümü, Erhan İşözen'in tasarım ve uygulamasını yaptığı, "Ortaköy Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Projesi ve Altyapı ve Ulaşım Çalışmaları"nın nasıl başladığı üzerinedir. Bu bölümde projenin hikâyesi anlatılmakta, özellikle İşözen'in yerel yöneticilerle yaptığı görüşmeler aktarılmaktadır. Bu kısımda ayrıca gazeteci Leyla Umar'ın Ortaköy projesi aşamasında gazetelerde yazmış olduğu tenkit yazılarını da aktaran İşözen, bunun semti koruma içgüdüsüyle yapıldığını, çalışmalar bitince de Umar'ın kendisini tebrik ettiğini kaydetmiştir.

Kitabın beşinci bölümü, "Ortaköy Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Projesi" başlığını taşır ve bu başlık altında yazar, "Kentler ve Kentsel Tasarım" ile "Meydanların" şehir yaşantısı içerisindeki sosyal, kültürel ve siyasal etkilerine değinir. Dünya kentlerinden örneklerin de aktarıldığı bu bölümün devamında Ortaköy Meydanı'nın fiziki yapısı anlatılarak, kamusal alanın ve çevresinin korunması için projenin kapsamı belirtilmiştir. Erhan İşözen, projenin amacını; "...bu tarihî semtin sokaklarına, dinî yapılarına, bölgeye ait altyapıya ve semtin arayüzlerine çözüm getirmek; kentsel müdahaleyi en aza indirerek burada yaşayanlara, esnafa ve ziyaretçilere fayda sağlamak, yaşamlarını kolaylaştırmak..." şeklinde ifade etmiştir. Bu açıklama, çalışmanın hem fiziksel hem de sosyo-

kültürel yapıyı gözeten bütüncül bir yaklaşıma dayandığını ortaya koymaktadır. Ortaköy için hazırlanan koruma amaçlı imar planı tüm hükümleriyle birlikte bu bölümde anlatılmıştır. Ayrıca Ortaköy'deki konutların cephe tasarımları için öneriler çizimleriyle birlikte sunulmuştur. Eski yapıların cephe yüzeylerinde yapılan sıva raspalarından yola çıkaran semtin renk paleti hazırlanmıştır. Ortaköy'de yapılan tüm uygulamalar, İşözen'in detaylı anlatımıyla oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Bu kapsam içerisinde aynı zamanda, 1989'dan 2019 yılına kadar geçen 30 yıllık süreç içerisinde semtin geçirmiş olduğu değişikliklerin, koruma planlarına uyulmadan bir işgal zihniyetiyle yapıldığını söylemiştir.

Anlatımlar içerisinde en etrasan hikâyelerden biri "Ortaköy'ün Taşları" başlığıyla verilmiştir. İşözen'in sokaklara döşenecek taşların temini için yaptığı çalışmalar, restorasyon ve mesleki duyarlılık açısından enterasan bilgiler içermektedir. Yine kitabın beşinci bölümünde yer alan başlıklardan biri, bir kısmı toprak altında kalan Damat İbrahim Paşa Çeşmesi'nin ortaya çıkarılmasıyla ilgilidir. 74 yıl önce çeşmenin kitabesini okumaya çalışan İbrahim Hilmi Tanışık'ın yaşamış olduğu mücadelenin benzer olduğunu dile getiren yazar, çeşmeye bilinçsiz müdahalenin devam ettiğini ironik bir dille anlatmıştır. Sultan II. Abdülhamid dönemine ait Fransız su şirketinin üretimi olan dökme demir çeşmelerin izini arayan İşözen, Yıldız'daki eski depoda bir tane bulmuş ve bunu onararak Ortaköy Meydanı'na yerleştirildiğini aktarmıştır. 1998 yılında kırma çatılı beyaz boyalı iskele binasının, 2019 yılındaki görünümünü karşılatıran İşözen, binaya yapılan müdahalenin olumsuz yönlerini sıralamıştır (G. 3-4). Kent mobilyalarının ve sokak lambalarına yer veren yazar, özgün tasarım yapan firma bulmanın zorluğunu belirttikten sonra Eski Fransız Elektrik İdaresi'nin hurdaları arasından kullanılmayan direkleri temin ederek değerlendirdiklerini anlatmıştır. Semteki yapıların kapıları, pencereleri ile meydan kitapçıları, sahil kahvehaneleri bu bölümün kapsamını içinde yer alan diğer konulardır.

G.3-4. Ortaköy İskelesi'nin 2018 ve 2019 daki görünümleri. (E. İşözen Arşivi)

Kitabın altıncı bölümü “Ortaköy Evlerinde ve Sokaklarında Yapılan Restorasyon Çalışmaları” başlığını içermektedir. Oldukça geniş bir kapsam sunan bu bölümde 1989-1992 yıllarında gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları anlatılmış, ayrıca konutların kime ait olduğu belgelenmiştir. Restorasyonu yapılan evlerden seçkiler sunan İşözen, yapıyla birlikte sakini hakkında da oldukça önemli bilgiler aktarmıştır. 1992 yılında İstanbul halkına yönelik hazırlanan açılış davetiyesiyle Ortaköy Meydanı kamusal alan olma özelliğine sahip olmuştur. Büyük bir ilginin olduğu açılış ve sonrasında Ortaköy, İstanbul halkının ziyaret ettiği sakin ve nezih bir sahil köyü konumuna yeniden kavuşmuştur. Bu konuda Prof. Dr. Metin Sözen’in ifadeleri yapılan çalışmaların başka bir boyutuna dikkatleri çekmiştir. Sözen,

“Ülkemizde yerel yönetimlerin büyük paralarla yanlış, kentsel kirliliği yaratmaları, geleneğe dönüştürmeleri, işin güçlüğüne somut işaretleridir. Bu bizi Erhan İşözen gibi kentin kimliğini vurgulamada özenin, hedefi doğru belirlemenin önemini somutlayanlar için aşılması gereken basamaktır. Hiç kuşkusuz, çalıştığı, geniş düşünen yerel yöneticiler bu konuda ona sonuna kadar inanarak engellerin aşılmasında kolaylık sağlamışlardır. Dikkat ederseniz, bu konuda geliştirdiği tasarım uygulamalarından söz etmiyorum. Onlara ulaşmadaki yolun önemini vurguluyorum. Çünkü bu yolun aşılması kolay olsaydı kentlerde düzeyli somut sonuçlarla karşılaşırıldık. Gidin görün dediğimiz örneklerin azlığı, Erhan İşözen örneğinin önemini açıklıyor”

şeklindeki açıklamalarıyla yapılan çalışmaların bir model olduğuna işaret etmiştir.

Çelik Gülersoy, Turhan Selçuk, Doğan Kuban, Oktay Ekinci, Sezer Tansuğ, Gönül Öney, Hıncal Uluç, Hasan Pulur gibi Türk kültür ve bilim dünyasının saygın insanlarının görüş ve beğenileri, altıncı bölümün içeriğinde yer almıştır. Meydanın açılışı sadece Türk dünyasında ilgi görmemiş, Fransız *l'art de Voyageur Dergisi*'nin 2001 Temmuz-Haziran sayısında Ortaköy'ün Boğaziçi'nin en gözde semtlerinden biri olduğunu, ressamlar, kitapçılar, antikacılarla burasının Saint Germain'e benzediği kaydedilmiştir. Ayrıca Gönül Öney'in, “Ortaköy Senti: İstanbul'un Zengin ve Çeşitli Kültürel Mirasının Yaşayan Örneği” başlıklı makalesi de sentin hem tarihî değerine işaret etmekte hem de yapılan çalışmaların önemini aktarmaktadır. Projenin başarısına dair bir diğer övgü de, Maryland Üniversitesi'nde görev yapan Prof. William Bechhoefer'den alınmıştır. Mimarlık yüksek lisans öğrencileriyle bölgeyi inceleyen Bechhoefer, “Boğaziçi kıyılarını, Ortaköy'de yaptığınız alanı inceledik. Ortaköy'de yaptığınız alan ve restorasyonları mimari özelliği en iyi korunan yerleşim olarak belirledik. Ortak düşüncemiz, rıhtımı kapatan parmaklığın kaldırılması, vapur iskelesi yanındaki yaya kullanımına izin verilebilecek şekilde ilk yaptığınız koruma planındaki gibi yolun açılmasıdır” şeklinde görüşlerini iletmıştır.

Kitabın yedinci bölümü “Ortaköy'ün Kirletilip Kuşatılması” başlığıyla ve bunun altına yerleştirilen çarpıcı bir fotoğrafla verilmiştir (G.7). Bu bölüm Gazeteci Hasan Pulur'un “Ortaköy'ün Üç

Efendisi” isimli köşe yazısıyla başlar. Sementin Müslüman, Hristiyan ve Musevi sakinlerinin birlikteliğini yansıtan ve bu birliktelik içerisinde gelip *Ortaköy Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Projesi*’nin gerçekleşmesi için gerekli desteği veren dönemin Beşiktaş Belediye Başkanı Ayfer Atay’ın Boğaz ve Ortaköy Camii’nin önünde çekilmiş fotoğrafları Pulur ifadesiyle, “evleri, sokakları, meydanı ve kültürüyle toplumsal dayanışma ve barış içinde yüzyıllardır birlikte yaşadık” mesajını güçlü bir şekilde vermektedir (G.5).

G.5. Hasan Pulur’un deyimi ile Ortaköy’ün Üç Efendisi:

Haham, İmam, Papaz ve Beldiye Başkanı Ayfer Atay (E. İşözen Arşivi)

Hasan Pulur, semtle olan bağının güçlü olduğunu dile getirdikten sonra Damat İbrahim Paşa Çeşmesi’nin korumasız kalan yanlarını hem Hilmi Tanışık hem de Prof.Dr. Semavi Eyice’nin yazılarından aktarıp, bu projeye çeşmenin kurtarılışından bahsetmektedir. Ayrıca Pulur, bu yazısında güçlü bir öngörüyü de dile getirir. “Şimdi gidin, görün, çeşme kurtarılmış, onarılmış ve ortaya çıkarılmış. Ya bundan sonra? İnsanın bunu sorarken, yüreği titriyor ama yine de sormadan edemiyoruz. Ya bundan sonrası ne olacak? Herkes kendi çıkarı için Ortaköy Meydanı’nı bozar, yıkar, çirkinleştirirse...” Aynı yazıda İşözen’in

“Biz projemizi hazırlarken anketler yaptık. Ortaköylülerle toplantılar düzenledik. Ortaköy’den hiçbir yapı çıkarmadık, eklemedik. İddia edildiği gibi meydana bir havuz koymamız söz konusu değil. Binalar da ayrı ayrı kimlikleriyle kalacaklar. Ama asıl önemlisi bir tasarım rehberi hazırladık. Elektrik direğinden taşlara, binaların hangi işlevlerle kullanılabileceğine, hangi renklerin seçilebileceğine kadar her türlü ayrıntı bu rehberde yer alıyor. Bu Ortaköy’ün geleceğini ve yıllarca korunacağını belirliyor”

şeklindeki cevabı aktarılıyor.

Hasan Pulur, “İnşallah demek zorundayız ama sadece inşallah demekle olmuyor, Ortaköy Meydanı’na herkes sahip çıkmalıdır... Ortaköy Meydanı bir anıttır. Lakin kimse kusura bakmasın anıt yıkmakta da üstümüze yoktur...” diyerek kaygı ve sitemini dile getirmiştir. Erhan İşözen’in 2019 yılında kitabın bu bölümünü kaleme almış olması, maalesef Hasan Pulur’un 29 Nisan 1992 yılında *Milliyet* gazetesinde yayımladığı bu yazısındaki kuvvetli öngörünün gerçekleşmiş olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

G.6. Ortaköy sokaklarında tarihî dokuyu zedeleyen görüntü kirliliği. (E. İşözen Arşivi)

Arsen Ceyhan’ın “Mekânsal Arayüzün Yıkıntıları” başlığıyla ele aldığı yazısında “Plansız, denetimsiz, gelişigüzel altyapısı, her türlü estetik kaygıdan uzak bir şekilde büyüyen bir kanser var. Bu gelişme, ilkel ve insanlık dışı yerleşmelerin kenti kuşatmasına ve kentin kendisinin ise mevcut dokusunun tahribine, kültürel ve doğal değerlerinin yok olmasına yol açmaktadır” diyerek İstanbul’un son 50 yıllık inşa sürecinin sorunlarına dikkat çekmiştir.

G.7. Ortaköy'e gelen ziyaretçilerin bıraktıkları. (E. İşözen Arşivi)

Mimar Erhan İşözen, kitabın ilgili bölümünde Ortaköy'ün zaman içinde geçirdiği sosyal ve ekonomik dönüşüm neticesinde, semtin kültürel dokusunda belirgin bir değişim yaşandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda sanatçılar ve sanat galerilerinin bölgeden uzaklaştığını, kitapçıların ve el işi atölyelerinin ise kapanarak kentsel hafızadan silinmeye başladığını vurgulamaktadır. “Bugünün Ortaköy Meydanı” başlıklı yazısında İşözen, geçmişte hazırlanan fiziksel planın bozulduğunu, caminin etrafını işgal edenlerin ve semti gezenlerin burayı özenli kullanmamaları gibi nedenlerle Ortaköy ruhunun tahrip edildiğini kaydetmiştir (G.6). Bu hususta yerel yöneticilerin 27.8.1990 tarih, 2186 sayılı karar ile Kültür Bakanlığı İstanbul 3 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanan *Ortaköy Koruma Planları*'nın ve *Ortaköy Tasarım Rehberi*'nin mevcut sorunların çözümünde dikkate alınması gerektiğinin altı çizilmiştir. Sementin, 1992 ile 2019 yılları arasındaki değişiminin belgelenen fotoğraflarla desteklenen bu bölümün ardından, Hıncal Uluç'un 28 Nisan 2019 tarihinde *Sabah* gazetesinde yayımlanan “Ortaköy Yangın Yeri” başlıklı yazısı okunur. Erhan İşözen'in Uluç'a yazmış olduğu sitem ve buruk mektubunu içeren bu yazıda, Ortaköy'deki kültürel dokunun işgal edildiği, sokakların kimliğini yitirdiği anlatılmıştır.

Kitabın son bölümünde Erhan İşözen, Beşiktaş'ın yaşadığı çevresel ve kültürel tahribata dikkat çeker. Ortaköy'de gözlemlenen yaklaşık 30 yıllık olumsuz dönüşümün yalnızca bu semte özgü olmadığını, benzer sorunların Beşiktaş'ta da yaşandığını belirtir. Ayrıca, Çengelköy gibi farklı yerleşim alanlarında da benzer mekânsal ve toplumsal bozulmaların görüldüğünü ifade ederek, bu durumu yerel değil kentsel ölçekte bir sorun olarak değerlendirir ve çalışmasını bu tespitle sonlandırır.

Mimar İşözen, kitabının iç kapağında yer verdiği Turgut Cansever'in “Şehri imar ederken nesli ihya etmeyi ihmal ederseniz, ihmal ettiğiniz nesil imar ettiğiniz şehri tahrip eder” sözüyle, Ortaköy özelinde aktardığı mekânsal ve sosyo-kültürel dönüşüm sürecini bu ifadeyle bütünleştirerek söz konusu tespitin haklılığını güçlü biçimde ortaya koyar.

Sonuç

Kent monografileri, bir şehrin tarihî, kültürel, sosyal ve ekonomik yapısını derinlemesine inceleyen bilimsel çalışmalardır. Bu tür çalışmalar, şehirlerin kimliğini ortaya koyarak yerel hafızanın korunmasına katkı sağlarlar. Aynı zamanda mimari miras, demografik yapı, sanat ve toplumsal yaşam gibi pek çok alanın belgelenmesini sağlayarak akademik araştırmalara kaynak oluştururlar. Özellikle kent planlaması, kültürel miras yönetimi ve yerel kalkınma politikalarının geliştirilmesinde önemli rol oynarlar. Kent belleğinin yazılı hale gelmesiyle gelecek kuşaklara aktarımı da mümkün

hâle gelir. İstanbul üzerine yapılmış kent monografileri (semt, şehir ya da tarih odaklı çalışmalar), şehrin çok katmanlı yapısını ayrıntılı olarak ortaya koymak açısından büyük önem taşımaktadırlar. Erhan İşözen'in *Bir Sementin Arayüzü Ortaköy* kitabı, kentsel tasarım alanında kapsamlı ve disiplinler arası bir çalışma olması nedeniyle önem taşır. Kitap, 1989-2019 yılları arasında Ortaköy'de gerçekleştirilen mimari, sosyal ve kültürel dönüşüm süreçlerini yerel aktörlerin katılımıyla ele alarak, mekânsal müdahalelerin sadece fiziksel değil, toplumsal ve tarihsel bağlamda da nasıl anlam kazandığını gösterir. Bu yönüyle kitap, kentsel tasarımın saha gerçekleriyle, tarih ve kültürle nasıl bütünleştirilebileceğini, yerel katılım ve kullanıcı odaklı yaklaşımın proje başarısındaki rolünü, kent belleği ve kimliğinin mekân üzerinden nasıl korunup yeniden üretilebileceğini detaylı biçimde ortaya koyar. Akademisyenler, şehir plancıları, mimarlar ve kültürel miras alanındaki profesyoneller için önemli bir kaynak olmasının yanı sıra, uygulamacı bakış açısıyla da Türkiye'de kentsel dönüşüm çalışmalarına model teşkil eder. Bu eser, yalnızca Ortaköy'ün mimari ve kentsel dönüşüm sürecini değil, aynı zamanda sosyal dokusunu ve kültürel belleğini de kapsamlı biçimde ele alması bakımından alana özgün bir katkı sunar.

Semt monografilerinde görsel materyalin niteliği ile baskı kalitesi büyük önem taşımaktadır. Bu tür eserler yalnızca metinsel bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda belgesel bir değer taşır. Görsellerin sayıca yeterli, yüksek çözünürlüklü ve tarihsel süreci yansıtacak şekilde düzenlenmiş olması, semtin mekânsal ve kültürel dönüşümünü izlenebilir kılar. Bu bağlamda Erhan İşözen'in söz konusu eseri, içerdiği nitelikli görseller ve başarılı grafik tasarımıyla yalnızca içeriğiyle değil, biçimsel bütünlüğüyle de dikkat çeken nitelikli bir yayın olarak öne çıkmaktadır.

Kaynaklar

İşözen, E. (2022). *Bir semtin arayüzü Ortaköy 1989-2019*. YEM Yayın.

URL-1: <https://aura-istanbul.com/index.php/aura-yonetim-kurulu/> Erişim Tarihi: 20.06.2025.